

Offentliga tjänster för det allmännas bästa

PSI:s uttalande om
Tjänsteavtalet (TISA)
WTO:s ministermöte
Bali, 3–6 december 2013

Samhällsomfattande offentliga tjänster av god kvalitet och anständigt arbete är den ekonomiska utvecklingens mål och den internationella handeln är endast ett medel.

Handelsavtalen bör inte underminera tillhandahållandet av offentliga tjänster av god kvalitet eller anständigt arbete.

Offentliga tjänster av god kvalitet är dynamiska och motsvarar samhällets föränderliga politiska, sociala och tekniska behov. Handelsavtalen får inte minska det politiska utrymmet eller hämma innovationer när det gäller att tillhandahålla offentliga tjänster. Handelsavtalens regler bör inte inkräkta på återupprättandet eller utvidgningen av offentliga tjänster om erfarenheterna från privat tillhandahållande misslyckas eller avvisas av demokratiskt valda regeringar.

Fördrag som ska främja internationell handel ska fullständigt utesluta offentliga tjänster och bibehålla statens möjlighet att återupprätta, vitalisera eller bygga ut offentliga tjänster.

Rapporter om tjänsteavtalet (TISA) antyder att svårigheterna med att garantera offentliga tjänster enligt GATS och andra fördrag nu förvärras genom de aktuella TISA-förhandlingarna. TISA:s bredd innebär också risker för andra viktiga allmänna nyttigheter inklusive rätten till privatliv, frihet på internet, miljöregler och konsumentskydd. Häpnadsväckande nog förefaller även orsakerna till den globala finanskrisen 2008 ha glömts bort när man i TISA föreslår ytterligare en runda avreglering inom finanssektorn, samtidigt som den offentliga sektorn, som har axlat bördan att lösa krisen, också fortsätter att vara ett mål för avregleringen.

TISA drivs på av de utvecklade länderna och multinationella tjänsteföretag som är frustrerade över WTO:s utvecklingsagenda från Doha, som kört fast på grund av de utvecklade ländernas bristande flexibilitet när det gäller jordbruks- och utvecklingsfrågor. Beslutet att bryta sig ut och fokusera enbart på att uppnå smala företagsintressen inom privata tjänsteindustrier visar att de rika länderna, trots officiell försäkran om motsatsen, vänder ryggen åt Doharundan. De efterföljande påtryckningarna som då skulle tillämpas på små, mindre utvecklade och framväxande marknadsekonomier för att få dem att delta i överenskommelsen när de politiska villkoren möjliggör det - dvs. när konservativa regeringar sitter vid makten - är oacceptabla.

Mot bakgrund av dessa hot och påtryckningar från företag som driver på samtalen är den officiella förtegenhet som omger TISA-förhandlingarna störande och oacceptabel.

Regeringarna i de länder som redan deltar i TISA måste tillhandahålla fullständigt samråd och redovisning. Lokala och regionala regeringar, vars demokratiska regleringsmyndighet allvarligt kan påverkas, måste få delta i samråden fullt ut. Den nedbrytande effekten av dessa breda förhandlingar som genomförs utanför den multilaterala processen kan inte stödjas.

Handelsavtalen ska inte uppmuntra privatisering.

I handelsförhandlingarna fortsätter man att insistera på att ingenting i sådana avtal tvingar regeringarna att privatisera, ändå begränsar de tydligt viktiga möjligheter till progressiv styrning. Den negativa inverkan på offentliga tjänster omfattar: begränsning av offentliga tjänster inom nuvarande gränser genom att höja kostnaderna för att utvidga befintliga tjänster eller skapa nya, ökad förhandlingsmakt för företag när det gäller att blockera initiativ när nya offentliga tjänster föreslås eller genomförs och låsning vid privatisering i framtiden som inte går att överklaga.

"Negativ lista" förbinder framtida regeringar på hittills okända sätt.

TISA:s förhandlare lär vara överens om huvuddelen av TISA-texten som i stor utsträckning överensstämmer med GATS. En stor skillnad är att TISA innefattar ett system med en "negativ lista" när det gäller nationell behandling. Nationella behandlingsskyldigheter gäller automatiskt för alla åtgärder och sektorer *om de inte uttryckligen uteslutits*.

Systemet med "lista det eller mist det" ökar avsevärt risken för offentliga tjänster och andra bestämmelser av allmänt intresse. All offentlig policy som en regering underlåter att skydda, även av misstag, kan ifrågasättas.

Obligatoriska bestämmelser om "stopp" och "spärrar" är förpliktigande för framtida regeringar.

I TISA:s spärrklausul krävs att "eventuella ändringar eller rättelser till en åtgärd som gäller inhemska tjänster som för närvarande inte uppfyller avtalets skyldigheter (marknadstillträde, nationell behandling och mest gynnad nation-behandling) ska ske i riktning mot större efterlevnad av avtalet, inte mindre.ⁱ

I och med TISA kommer alla regeringar att tvingas att automatiskt omfatta alla "nya tjänster", vilket innebär sådana som inte ens har uppfunnits ännu. Med dessa regler kan alla regeringar låsa sig vid ett privatiseringssystem för alla framtida generationer. Handelsavtalen bör inte bakbinda händerna på framtida demokratiskt valda regeringar.

Inhemska regler bör inte utvidgas och det bör inte finnas några privata tvistlösningspaneler.

I GATS artikel VI:4 krävdes ytterligare förhandlingar för att säkerställa att "kvalifikationskrav och förfaranden, tekniska standarder och licensieringskrav" inte utgör "onödiga" hinder mot handeln med tjänster. I och med att WTO-processen har stagnerat avser TISA:s deltagare att ta fram en egen inhemska förordning. Restriktionerna ska gälla för statliga icke-diskriminerande åtgärder och göra det möjligt för privata tvistlösningspaneler att besluta om huruvida dessa åtgärder bygger på transparenta och objektiva kriterier och inte är mer betungande än nödvändigt för att uppnå de fastställda målsättningarna. TISA bör inte vara bindande för regeringar inom icke-diskriminerande områden och bör inte använda sig av privata tvistlösningspaneler.

Handelsavtalen ska inte reglera arbetskraftmigration.

Arbetslagarna är inte råvaror och deras förflyttningar ska inte regleras i handelsavtal. Till skillnad från varor och tjänster behöver människor institutioner för att skydda sina mänskliga rättigheter. Endast processen för att utveckla standarder inom den internationella arbetsorganisationens trepartssamarbete är avpassad för att reglera arbetskraftmigration.

Handelsförhandlarna ska inte ha obegränsade befogenheter att fastställa sektorsvisa bestämmelser.

TISA:s förhandlare har fullständig befogenhet att utarbeta regler "om alla övriga frågor som faller inom artikel XVIII i GATS" och man vet att de arbetar med nya sektorsvisa överenskommelser som omfattar reglering av finansiella tjänster, informations- och kommunikationsteknik samt transporttjänster för båt- och flygtrafik.

Samtalen syftar till att utveckla bindande bestämmelsemallar för en rad tjänstesektorer för att underlätta utländska kommersiella leverantörers tillträde. Breda undantag för offentliga tjänster krävs enligt dessa bestämmelser - och de ska inte villkoras med nödvändighetstester och andra marknadsinriktade krav för att passa globala tjänsteleverantörer.

TISA är också uttryckligen utformat som ett "levande avtal" som uppdrar åt förhandlarna att utveckla nya regleregler för ytterligare sektorer långt in i framtiden. Tjänsteförhandlarna har som huvuduppdrag att öka utländsk handel och kommersiell expansion. De bör inte få tillåtelse att utveckla regelverk som begränsar eller åsidosätter bestämmelser av allmänt intresse och som skyddar konsumenter, arbetstagare eller vår miljö.

ⁱ Daniel Pruzin. (2013). "TISA Round Sees Progress on Proposals, Commitments to Make Market Access Offers." WTO:s BNA-rapportör. 12 november 2013.